

ΑΡΧΙΜ. ΕΦΡΑΙΜ
ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΝΟΥ

ΜΥΣΤΑΓΩΓΙΑ
ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ
ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΓΕΡΟΝΤΑ
ΙΩΣΗΦ ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΝΟ

100 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ

ΙΕΡΑ ΜΕΓΙΣΤΗ ΜΟΝΗ
ΒΑΤΟΠΑΙΔΙΟΥ
ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ 2021

Στους άφανεις και άγνωστους μοναχους και λαϊκους
που εχουν αναλωθει στην προσευχη
για την σωτηρια του κοσμου.

Ο Γεροντας ελεγε οτι «ειναι μακρια η κοινωνια
που εχει στους κολπους της τετοιους Ατλαντες,
οι οποιοι στεκονται μαλλον μεταξυ ουρανου και γης
παρα πανω στην γη».

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ὁ Γέροντάς μας Ἰωσήφ Μοναχὸς ἦταν ἄνθρωπος μεγάλης ταπεινώσεως. Ποτὲ δὲν λογάρισε τὸν ἑαυτό του. Ἡ ζωὴ του πέρασε μέσα ἀπὸ κόπους, διωγμούς, περιπέτειες, θλίψεις καὶ δυσκολίες, ἀλλὰ ἦταν πάντοτε γεμάτη ἀπὸ τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ. Δεχόταν μὲ ἀνεξικακία καὶ χωρὶς γογγυσμούς τὴν περιφρόνηση, τὴν καταφρόνηση, τὴν ἐξουθένωση, τὶς κατηγορίες καὶ τὶς συκοφαντίες. Πολλοὶ τὸν κατηγοροῦσαν ὡς πλανεμένο, ὡς τρελλὸ κ.λπ. Ὅλα αὐτὰ τὰ δεχόταν πάντοτε μὲ μεγάλη ταπείνωση καὶ αὐτομεμψία λέγοντας: «Δὲν πειράζει, παιδί μου, αὐτοὶ ποὺ μᾶς κατηγοροῦν μᾶς ὠφελοῦν πιὸ πολὺ ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ μᾶς ἐπαινοῦν· τὸ τί θὰ πεῖ ὁ Θεὸς ἔχει σημασία, τὰ λόγια τῶν ἀνθρώπων εἶναι μάταια». Ἔριχνε τὸ πταῖσμα ἐπάνω του. Εἶχε «σπλάγγνα οἰκτιρωμῶν» καὶ ἡ πατρικὴ του καρδιά χωροῦσε καὶ συγχωροῦσε τοὺς πάντες, διότι εἶχε χωρέσει μέσα της τὸν Χριστό.

Εἶχε ὡς ἰδιαίτερο χαρακτηριστικὸ, ὡς καθημερινὸ «πνευματικὸ ἐργόχειρο», τὸν θρηνο, τὰ δάκρυα· τὸ χαροποιὸν πένθος, ὅπως τὸ ὀνομάζουν οἱ Πατέρες. Ἐκλαιγε συνεχῶς στὴν προσευχὴ του, καὶ κυρίως ὅταν προσερχόταν στὸ μυστήριον τῆς θείας Μεταλήψεως. Οὐδέποτε κοινώνησε χωρὶς δάκρυα.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀσκητικὴν ζωὴν καὶ τὰ μοναχικά του καθήκοντα εἶχε μεγάλη ἀκρίβεια. Ποτὲ δὲν τὰ ἀμέλησε, ἀκόμη καὶ σὲ περιστάσεις ποὺ θὰ μπορούσε νὰ οικονομήσῃ τὸν ἑαυτό του. Ἐπίσης, σὲ ὅ,τι ἔκανε στὴν ζωὴ του ἦταν πάντοτε συγκεντρωμένος στὸν στόχον του καὶ δὲν ἔχανε ἄσκοπα χρόνον. Ὅλη του ἡ ζωὴ εἶχε ὡς κέντρο τὸν Χριστὸ καὶ τὴν πνευματικὴν ζωὴν, καὶ ὄχι μάταια καὶ κοσμικὰ πράγματα. Ὡς ἀποτέλεσμα εἶχε μία ζωντάνια στὴν ψυχὴν του ὡς τὰ τέλη τῆς ζωῆς του.

Εἶχε ταυτόχρονα πολλὴ ἐξυπνάδα ἀλλὰ καὶ πολλὴ ἀπλότητα. Μποροῦσε καὶ ἓνα μικρὸ παιδάκι νὰ τὸν ξεγελάσῃ. Ἦταν τόσο καθαρὸς καὶ ἀθῶος, ποὺ δὲν μπορούσε νὰ πονηρευτεῖ μὲ κανένα τρόπο. Αὐτὸ ἦταν ἐπακόλουθον καὶ τῆς πολλῆς του ἀγάπης. Ὅπως ἀναφέρει καὶ ὁ

ἀπόστολος Παῦλος, «ἡ ἀγάπη οὐ λογίζεται τὸ κακόν» (Α΄ Κορ. 13,5) – ἦταν ἄνθρωπος ἀγάπης, πολὺ συγκαταβατικός, ἀλλὰ καὶ πολὺ αὐστηρός, ὅταν τὸ ἀπαιτοῦσαν οἱ περιστάσεις.

Καλλιεργοῦσε πολὺ ἔντονα τὴν μετάνοια καὶ τὴν αὐτομεμψία στὴν ψυχὴ του, αἰσθανόμενος ἀφ’ ἑνὸς τὸ μεγαλεῖο τοῦ ἀνθρώπου πλασμένου κατ’ εἰκόνα καὶ ὁμοίωση τοῦ Θεοῦ καὶ ἀφ’ ἑτέρου τὸ κατάντημά του μετὰ τὴν πώση. Αὐτὸ τὸν ὀδηγοῦσε σὲ πένθος γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ καὶ γιὰ ὅλο τὸ ἀνθρώπινο γένος. Ἐξάλλου, συναισθανόμενος τὶς εὐεργεσίες τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπο –κυρίως τὴν ἐνανθρώπηση καὶ τὴν σταυρική Του θυσία– ἔλιωνε πραγματικὰ ἀπὸ εὐγνωμοσύνη, καὶ αὐτὸ τὸν ὀδηγοῦσε καὶ πάλι σὲ βαθιὰ μετάνοια καὶ ἀδιάλειπτη αὐτομεμψία.

Ἐκεῖνο πού τὸν συνεῖχε ἦταν ἡ μεγάλη ἀγάπη του γιὰ τὸν Χριστό. Ἡ καρδιά του ἦταν σὰν ἠφαιστεῖο, σὰν μία πυρκαγιὰ πού καίει καὶ παφλάζει ἀπὸ τὴν ἔνταση καὶ τὴν δύναμη τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἔπειτα ξεχύνεται πρὸς κάθε ἄνθρωπο καὶ ἀκόμη πρὸς ὅλη τὴν κτίση.

Εἶχε ἔντονα τὸ χάρισμα τῆς θεολογίας. Μολονότι δὲν διέθετε τὴν κοσμικὴ μόρφωση, μποροῦσε νὰ διεισδύει σὲ πολὺ βαθιὰ θεολογικὰ νοήματα πού ἀφοροῦν τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ γενικότερα τὴν πνευματικὴ ζωὴ.

Ὅσο περνοῦσαν τὰ χρόνια, τόσο περισσότερο συγκεντρωνόταν στὸν ἑαυτό του. Ἰδιαιτέρα κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του δὲν ἤθελε νὰ μιλάει γιὰ τίποτε ἄλλο παρὰ μόνο γιὰ τὸν Χριστό. Ἔλεγε: «Τὰ ἄνω ζητεῖτε, τὰ ἄνω φρονεῖτε· τὸν Χριστὸ νὰ κοιτάζουμε, τὸν Πατέρα μας». Εἶχε μεγάλο πόθο νὰ πάει νὰ συναντήσῃ τὸν Χριστό, νὰ φύγει ἀπὸ αὐτὸν τὸν μάταιο κόσμο, καὶ συνήθιζε νὰ λέει: «Νὰ φύγουμε, νὰ πᾶμε στὸν οὐράνιο Πατέρα μας».

Τὴν 1η Ἰουλίου τοῦ ἔτους 2009, ἡμέρα τῆς κοιμήσεώς του, ἐπαληθεύθηκε ὁ λόγος τοῦ Κυρίου, «μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι γέλασετε». Τὸ λείψανο τοῦ Γέροντος χαμογέλασε! Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος πού μία ζωὴ ἔκλαιγε, ὄχι γιὰ τὴν ἔψαχνε κοσμικὰ πράγματα, παρὰ μόνο ἀπὸ μεγάλη ἀγάπη πρὸς τὸν Νυμφίον Χριστό, ἀπὸ τὴν μεγάλη ταπείνωση

καὶ αὐτομεμψία πὸν καλλιεργοῦσε στὴν ψυχὴ του, βρῆκε πραγματικὰ τὴν αἰώνια χαρὰ τοῦ Θεοῦ.

Εἶναι πολὺ εὐλογημένη συγκυρία πὸν μὲ ἀφορμὴ τὴν ἐπέτειο τῶν 100 χρόνων ἀπὸ τὴν γέννηση τοῦ Γέροντος ἡ Ἱερὰ Μεγίστη Μονὴ Βατοπαιδίου προβαίνει στὴν ἔκδοση τοῦ παρόντος βιβλίου μὲ τίτλο «Μυσταγωγία προσευχῆς κατὰ τὸν Γέροντα Ἰωσήφ Βατοπαιδινό». Ἡ ἔκδοση αὐτὴ περιέχει αὐτοσχέδιες ἐξομολογητικὲς προσευχὲς τοῦ Γέροντος στὸ δεύτερο μέρος, ἐνῶ στὸ πρῶτο μέρος ὁ σεβαστὸς Γέροντας Ἐφραίμ γράφει μὲ ἰδιαίτερη ἔμπνευση γιὰ τὰ προσευχητικὰ βιώματα τοῦ Γέροντος καὶ ἀναπτύσσει διεξοδικὰ τὴν διδασκαλία του γιὰ τὴν προσευχή. Φέρνει στὴν μνήμη του καὶ περιγράφει περιστατικὰ ἀπὸ τὴν ζωὴ τοῦ Γέροντος, ὅπου φαίνεται ἡ ἔντονη προσευχητικὴ ζωὴ του.

Ὁ Γέροντας εἶχε πολλὴ παρησία στὴν προσευχὴ του, γιὰτὶ εἶχε ἀνάλογα πνευματικὰ βιώματα καὶ προετοιμασία. Μᾶς συμβούλευε νὰ μὴν ἔχουμε ποτὲ τὸν νοῦ μας ἀργό, ἀλλὰ νὰ τὸν στρέφουμε σὲ διάφορες θεωρίες μὲ τὴν μελέτη τῶν βίων τῶν Ἁγίων πῶς οἱ Ἅγιοι ἔσταναν μπροστὰ στὸν Θεό, πῶς αἰσθάνονταν, πῶς μιλοῦσαν, πῶς ἀγαποῦσαν, πῶς ἀγωνίζονταν γιὰ τὸν Θεό· νὰ μελετοῦμε τὴν κένωση τοῦ Θεοῦ Λόγου, τί ἔκανε ὁ Χριστὸς γιὰ ἐμᾶς, τίς εὐεργεσίες τοῦ Θεοῦ, τὸν Παράδεισο, τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ κ.ἄ. Μὲ τὴν προετοιμασία αὐτή, ὅταν σταθοῦμε μπροστὰ στὸν Θεὸ καὶ θελήσουμε νὰ Τοῦ μιλήσουμε γιὰ τὸν ἑαυτό μας, νὰ ἐκφράσουμε τὸ περιεχόμενο τῆς καρδίας μας, ὅλα αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ νοήματα, τὰ ὅποια εἶναι μέσα στὴν διάνοιά μας, γίνονται ὕλικὸ γιὰ προσευχή.

Εἶχε γευθεῖ τοὺς καρπὸς τῆς προσευχῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς καταστάσεως στὴν ὁποία καταπαύει ἡ προσευχὴ καὶ βιώνεται ἡ ἀληθινὴ θεωρία, ἡ θέα τοῦ Θεοῦ. Ἦμασταν μάρτυρες σὲ πολλὲς περιπτώσεις πὸν εἶδαμε τὸν Γέροντα προσευχόμενον, ἀλλὰ ἂν ἦταν, «εἴτε ἐν σώματι εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, ὁ Θεὸς οἶδεν» (Β΄ Κορ. 12,3)· ἦταν ὁμως σίγουρα σὲ κατάσταση μεγάλης Χάριτος. Ἡ ζωὴ μας κοντὰ του ἦταν πράγματι γιὰ ἐμᾶς μία μυσταγωγία στὴν πνευματικὴ ζωὴ καὶ ἰδιαίτερα στὴν προσευχή.

Ευχόμαστε στους αναγνώστες να εμπνευσθῶν ἀπὸ τὰ προσευχητικά βιώματα τοῦ μακαριστοῦ Γέροντός μας Ἰωσήφ, ὥστε νὰ ποθήσουν, νὰ ἀσκήσουν καὶ νὰ ἀποκτήσουν τὸ πνεῦμα τῆς προσευχῆς. Μποροῦν δὲ νὰ ἀξιοποιήσουν τὶς προσευχὲς τοῦ Γέροντος ποὺ διασώθηκαν καὶ βρίσκονται στὸ β' μέρος τοῦ βιβλίου, χρησιμοποιώντας τες καθημερινὰ ὡς Προσευχητάρια στὸν προσωπικό τους πνευματικὸ ἀγώνα.

Μητροπολίτης Λεμεσοῦ

†^c Πέτρος Ἀδωνίου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ προσευχή ἀποτελεῖ τὸν κύριο παράγοντα στὴν πνευματικὴ ζωὴ τοῦ Χριστιανοῦ. Μὲ τὴν προσευχὴ ὁ πιστὸς ἀρχίζει τὴν μετάνοια καὶ διὰ τῆς προσευχῆς ὀδηγεῖται πρὸς τὴν σωτηρία, τὸν ἁγιασμό, τὴν θέωση. Οἱ Πατέρες τονίζουν ὅτι ἡ προσευχή ἀποτελεῖ τὸν δείκτη τῆς ἀγάπης τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεό¹. Ἡ προσπάθεια, ὁ ἀγώνας γιὰ τὴν ἀπόκτηση τῆς προσευχῆς συνιστᾷ τὴν ἀσκητικὴ ὄψη τῆς προσευχῆς, ἐνῶ ἡ μόνιμη καὶ αὐτενέργητη ἀπόκτησή της στὴν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου συνιστᾷ τὴν χαρισματικὴ ὄψη τῆς προσευχῆς, στὴν ὁποία λίγοι ἄνθρωποι σὲ κάθε γενεὰ τὴν ἀποκοῦν. Ὁ Ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητὴς διερωτᾶται ἂν ὑπάρχει κάποιος σὲ κάθε γενεὰ ποὺ νὰ ἔχει ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὰ ἐμπαυθὴ νοήματα καὶ νὰ ἔχει ἀξιωθεῖ «τῆς καθαρᾶς καὶ αὐλοῦ προσευχῆς»².

Ὁ μακαριστὸς Γέροντάς μας Ἰωσήφ ὁ Βατοπαιδινὸς ἦταν ἓνας ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς λίγους ποὺ εἶχε λάβει τὸ χάρισμα τῆς καθαρᾶς, ἀδιάλειπτης προσευχῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς κατάστασης ποὺ προκύπτει ἐπέκεινα τῆς προσευχῆς. Πῶς ἔγινε αὐτὸ καὶ πῶς ἐνεργοῦσε ἡ προσευχὴ στὴν ζωὴ τοῦ Γέροντος, θὰ προσπαθήσουμε νὰ περιγράψουμε σὲ αὐτὸ τὸ βιβλίο, βοηθούμενοι ἀπὸ τὴν διδασκαλία του γιὰ τὴν προσευχή, ἀπὸ ὅσα ζήσαμε στὰ τριάντα χρόνια ποὺ ἤμασταν μαζί του, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτοσχέδιες προσευχῆς του ποὺ παρουσιάζουμε γιὰ πρώτη φορὰ στὸ ἀναγνωστικὸ κοινό. Εὐχαριστοῦμε τὸν Μοναχὸ Ἐφραίμ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Τιμίου Προδρόμου Μέσα Ποταμοῦ στὴν Κύπρο, ποὺ κατέβαλε ὄχι λίγο κόπο, γιὰ νὰ ἀπομαγνητοφωνήσῃ καὶ νὰ μεταγράψῃ τὶς αὐτοσχέδιες αὐτὲς προσευχῆς ἀπὸ ὁμιλίες τοῦ Γέροντος, τὶς ὁποῖες δημοσιεύουμε στὸ Β΄ Μέρος τοῦ βιβλίου.

1. «Ὁ τὸν Θεὸν ἀγαπῶν ἐπιμελεῖται καθαρᾶς προσευχῆς», Ἁγίου Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Κεφάλαια περὶ ἀγάπης* 2,7, PG 90, 985BC. Βλ. καὶ Ἁγίου Ἰωάννου Σιναΐτου, *Κλίμαξ* 18, 7, Ἱερὰ Μονὴ Παρακλήτου, Ὠρωπὸς Ἀττικῆς ⁷1997, σ. 229. «Ἡ παράστασις στὴν προσευχὴ δοκιμάζει (φανερώνει) τὸν ζῆλο καὶ τὴν ἀγάπην τῶν μοναχῶν πρὸς τὸν Θεόν».

2. Ἁγίου Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Κεφάλαια περὶ ἀγάπης* 4,51, PG 90, 1060BC.

Τὸ ἐγγεῖρημα τῆς συγγραφῆς τοῦ παρόντος βιβλίου δὲν εἶναι εὐκόλο, γιατί θὰ πρέπει νὰ φέρομε στὴν ἐπιφάνεια τὴν ἐσωτερικὴ κατάσταση τῆς «βαθείας καρδίας» τοῦ Γέροντος, νὰ τὸν δοῦμε προσευχόμενο, νὰ ἀντιληφθοῦμε τὰ προσευχητικὰ του βιώματα. Ὅπως ὁμως λέει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, «ὁ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται»³.

Ὁ Γέροντάς μας εἶχε τὴν μεγάλη εὐλογία νὰ μαθητεύσει «παρὰ τοὺς πόδας» ἑνὸς μεγάλου συγχρόνου Ἁγίου τῆς Ἐκκλησίας μας, τοῦ Ἁγίου Ἰωσήφ τοῦ Ἡσυχαστοῦ. Ἀπὸ αὐτὸν πῆρε τοὺς τρόπους καὶ τὶς μεθόδους ἀσκήσεως τῆς προσευχῆς, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτοῦ ἔλαβε τὸ χάρισμα τῆς προσευχῆς. Ὁ Ἅγιος Ἰωσήφ εἶχε λάβει τὸ χάρισμα τῆς νοεῶς προσευχῆς ἀπὸ τὴν Κυρία Θεοτόκο, καὶ ὡς ἄκρως ἡσυχαστῆς εἶχε δοθεῖ ἐξ ὀλοκλήρου στὴν προσευχή. Εἶχε φάγει καὶ χορτάσει ἀπὸ τοὺς γλυκύτατους καρποὺς τῆς προσευχῆς, τὴν ἀγάπη, τὴν χαρά, τὴν εἰρήνη, τὴν μακροθυμία κ.λπ., πὺ εἶναι οἱ καρποὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος⁴. Ἀλλὰ δὲν ἦταν ἄμοιρος καὶ ἀπὸ τὶς καταστάσεις πὺ ἔπονται τῆς προσευχῆς, ὅταν σταματᾶ ἢ ἴδια ἢ προσευχὴ καὶ ἀκολουθοῦν ἢ θεωρία, ἢ κατάπαυση τῶν αἰσθήσεων, ἢ ἀρπαγὴ τοῦ νοῦ, ἢ τέλεια ἔνωση Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, ἢ ἐμπειρία τοῦ ἀκτίστου Φωτός. Αὐτὰ ἤθελε νὰ μεταδώσει, νὰ παραδώσει καὶ στοὺς ὑποτακτικούς του. Ὅλη ἢ παιδαγωγία πὺ ἀσκοῦσε στοὺς μαθητῆς του ἀποσκοποῦσε στὴν μόνιμη ἀπόκτηση τοῦ πνεύματος τῆς προσευχῆς.

Μπορεῖ στὸ θέμα τῆς νηστείας, τῆς φιλοπονίας, τῆς σωματικῆς ἀσκήσεως νὰ τοὺς οἰκονομοῦσε, ἀλλὰ στὸ θέμα τῆς ἀσκήσεως τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ὑπακοῆς ἦταν ἀδιάλλακτος. Μᾶς ἔλεγε ὁ Γέροντας ὅτι, ὅταν ἢ συνοδιά τοὺς ἦταν στὴν Νέα Σκῆτη καὶ αὐτὸς μαζί μὲ τὸν π. Χαράλαμπο ἔκαναν ὡς ἐργόχειρο σφραγίδια γιὰ τὰ πρόσφορα, ἂν τυχὸν σταματοῦσαν νὰ λένε ἐκφώνως τὴν εὐχή, τὸ «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με», γιὰ νὰ ποῦν κάτι μεταξὺ τοὺς, γιὰ νὰ συνεννοηθοῦν γιὰ τὸ διακόνημα –ὄχι νὰ ἀργολογήσουν– ὁ Ἅγιος Ἰωσήφ πὺ ἦταν

3. Α΄ Κορ. 2,15.

4. Βλ. Γαλ. 5,22.

ἀκριβῶς στὸν ἀπὸ πάνω ὄροφο χτυποῦσε μὲ τὴν μαγκούρα του στὸ πάτωμα λέγοντας μὲ τὴν βροντερή του φωνή: «Τὴν εὐχή, τὴν εὐχή». Ὅταν πήγαιναν γιὰ κάποια διακονία ἐκτὸς τῆς καλύβης, καὶ συνήθως ἦταν δύο μαζί, δὲν εἶχαν εὐλογία ἀπὸ τὸν Ἅγιο Ἰωσήφ νὰ συνομιλήσουν καθόλου, μόνο νὰ λένε τὴν εὐχή. Ὅταν συναντοῦσαν κάποιον ἄλλο, μοναχὸ ἢ προσκυνητὴ, στὸν δρόμο, ἔλεγαν μόνο τὰ ἀπαραίτητα, «Εὐλογεῖτε», «ὁ Κύριος», τίποτε ἄλλο. Γιὰ κάθε ἐπιπλέον λέξη θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκπληρώσουν τὸ ἐπιτίμιο τῶν ἀντιστοιχῶν μετανοιῶν. Μπορεῖ νὰ φαίνεται σκληρὴ καὶ πολὺ αὐστηρὴ αὐτὴ ἡ μεταχείριση τοῦ ὁσίου Γέροντος, ὅμως ὁ ἴδιος γνώριζε ἐμπειρικά ὅτι ἡ βία ποὺ θὰ ἀσκοῦσαν οἱ μαθητὲς του στὴν ἀσκηση τῆς προσευχῆς καὶ τὴν τήρηση τῆς ἐντολῆς θὰ ἔφερε καὶ ἀνάλογους καρπούς.

Ὁ Γέροντας ἀπὸ τότε ποὺ ἦταν μοναχὸς στὴν Ἱερὰ Μονὴ Σταυροβουνίου ἀσχολεῖτο μὲ τὴν προσευχή. Ἀλλὰ ὅταν ἐγκαταβίωσε στὸ Ἅγιον Ὅρος παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἁγίου Ἰωσήφ τοῦ Ἡσυχαστοῦ ἔμαθε καὶ ἀσκησε τὴν προσευχὴ πρὸ μεθοδικὰ καὶ σὲ ἀνώτερο βαθμὸ. Παρέλαβε τὴν ἐργασία καὶ τὴν χάρη τῆς προσευχῆς ἀπὸ τὸν ἔμπειρο καὶ χαρισματοῦχο ἡσυχαστὴ Γέροντά του. Ὅλη ἡ ζωὴ του ἦταν μία μυσταγωγία στὴν προσευχή, καὶ μέσω αὐτῆς στὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν Οὐρανῶν.

Ὁ ἴδιος μὲ πολλὴ ἀπλότητα καὶ ταπεινὴ ἔλεγε: «Δὲν θὰ καυχηθῶ ὅτι βρήκα τίποτα στὴν μοναχικὴ μου ζωὴ διότι ἤμουν ἀμελής. Ἀλλὰ ὅμως μὲ τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ, μοῦ ἔδωσε ὁ Θεὸς καὶ γεύθηκα τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν Οὐρανῶν αὐτὰ ποὺ λέει ὁ Κύριός μας, “ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν”⁵. Ἀλλιῶς θὰ πῶ ψέματα. Εἶδα καὶ ψηλάφησα τὴν ὑπερφυσικὴ ζωὴ, ὅπως βλέπουμε τὰ αἰσθητὰ πράγματα, καὶ εἶμαι θετικὰ βέβαιος γιὰ τὴν ὑπαρξή τους. Ἐξῆσα κοντὰ σὲ ἁγίους ἀνθρώπους στὸ Σταυροβούνι. Ἐξῆσα στὴν συνέχεια στὸ Ἅγιον Ὅρος παρὰ τοὺς πόδας ἐκείνου τοῦ ἥρωος [τοῦ Ἁγίου Ἰωσήφ τοῦ Ἡσυχαστοῦ], ποὺ κατὰ τὴν κρίση μου εἶναι ὁ σύγχρονος ἀναμορφωτῆς τοῦ ἀνατολικοῦ μοναχισμοῦ»⁶.

5. Λουκ. 17,21.

6. Γέροντος Ἰωσήφ Βατοπαδινού, *Ὀμιλία σὲ σύναξη τῆς ἀδελφότητος*, Νέα Σκίτη 1986.

«Διδάκτωρ τῆς νοεράς προσευχῆς»

Ἔτσι, ὅταν ἀργότερα ἔγινε καὶ ὁ ἴδιος Γέροντας, κινούνταν στὸ ἴδιο πνεῦμα μὲ τὸν Ἅγιο Ἰωσήφ τὸν Ἡσυχαστή. Ὄταν ἓνας μοναχὸς τῆς συνοδίας μας τὸν συνάντησε κατ' ἰδίαν γιὰ πρώτη φορὰ ὡς φοιτητῆς καὶ τὸν ρώτησε γιὰ τὴν ἀσκησι τῆς νοεράς προσευχῆς, ὁ Γέροντας ἀπάντησε: «ἡ εὐχή θέλει βία». Τότε ἔξαφνα γέμισε ὁ τόπος ὑπερφυσικὴ εὐωδία, πὺ ἔβγαυε ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Γέροντος καὶ συνεχιζόταν ὅση ὥρα τοῦ ἐρμήνευε γιὰ τὴν ἀξία, τὸν τρόπο καὶ τοὺς καρποὺς τῆς προσευχῆς· ἐνῶ ταυτόχρονα μετέδωσε σὲ ἐκεῖνον τὸν νέο, ὄχι μόνο χαρὰ καὶ ζῆλο γιὰ τὴν προσευχή, ἀλλὰ καὶ ἐνέργεια θείας Χάριτος. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ μαρτυρεῖ ὅτι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐνεργοῦσε μέσω τοῦ Γέροντος διὰ τῶν λόγων του, ἐπειδὴ καὶ ὁ ἴδιος εἶχε καταστῆ δοχεῖο τῆς θείας Χάριτος καὶ τῆς προσευχῆς. Μποροῦσε καὶ αὐτὸς νὰ μεταδίδει τὴν θεία Χάρη, ὅπως καὶ ὁ ἴδιος τὴν εἶχε λάβει μὲ τὶς εὐχῆς τοῦ Γέροντός του, τοῦ Ἁγίου Ἰωσήφ τοῦ Ἡσυχαστοῦ. Περιγράφει ὁ ἴδιος ὁ Γέροντας τὸ ἀκόλουθο περιστατικὸ: Ὄταν ἐγκαταβιοῦσαν στὶς σπηλιές τῆς Μικρᾶς Ἁγίας Ἄννης, ἓνα μεσημέρι ὁ Ἅγιος Ἰωσήφ τοῦ εἶχε πῆ ὅτι θὰ τοῦ στείλει τὸ βράδυ ἓνα «δεματάκι» καὶ θὰ δεῖ πόσο γλυκὺς εἶναι ὁ Ἰησοῦς. Ὄντως τὸ βράδυ τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς, τοῦ μοναχικοῦ κανόνα του, μὲ τὶς εὐχῆς τοῦ Γέροντός του, τὸν ἐπισκέφθηκε ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ μὲ πλήρη αἴσθησι θείου ἔρωτος πρὸς τὸν Χριστό, ἀγάπης πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, αὐτομεμφίας καὶ δακρύων⁷. Αὐτὴν τὴν Χάρη ἀγωνίστηκε μὲ πλήρη αὐταπάρνησι καὶ μὲ τὴν καθοδήγησι τοῦ Γέροντός του νὰ τὴν κάνει μόνιμο κτῆμα του.

Ὁ Ἅγιος Παΐσιος ὁ Ἁγιορείτης ἔλεγε γιὰ τὸν Γέροντα: «Ἐὰν ἄλλοι κατέχουν τὴν νοερά προσευχή, αὐτὸς εἶναι διδάκτωρ τῆς νοεράς προσευχῆς»⁸. Ὡς διδάκτωρ τῆς νοεράς προσευχῆς μετέδωσε τὰ μαθήματα γι' αὐτὴν καὶ στὸν νέο πὺ ἀναφέραμε παραπάνω καὶ πὺ ἐπρόκειτο νὰ γίνε δικὸς του μοναχὸς, ἀλλὰ καὶ σὲ ὅλα ἐμᾶς τὰ πνευματικὰ του τέκνα.

7. Βλ. Γέροντος Ἰωσήφ Βατοπαιδινοῦ, *Ὁ Γέροντας Ἰωσήφ ὁ Ἡσυχαστής*, σσ. 87-88.

8. Ἀρχιμ. Ἐφραίμ Βατοπαιδινοῦ, *Γέρον Ἰωσήφ Βατοπαιδινός*, σ. 228.

Κάθε άνθρωπος καλλιεργεί και προσπαθεί με όλη την δύναμή του να αναπτύξει όσο το δυνατόν καλύτερες διαπροσωπικές σχέσεις. Αν όμως ο ίδιος ο Θεός μέσα στην άρρητη πρόνοιά Του ευδοκήσει να συνδέσει δύο ανθρώπους με την τέλεια ἐν Χριστῶ σχέση, και ιδιαίτερα με την σχέση Γέροντος και ὑποτακτικοῦ, συμβαίνει κάτι ἐξόχως μεγαλειώδες, πού υπερβαίνει τὸν χῶρο, τὸν χρόνο, τὴν λογική και τις συμβατικές ἀνθρώπινες σχέσεις. Ὁ μακαριστὸς Γέροντας Αἰμιλιανὸς ἔλεγε γι' αὐτὴν τὴν σχέση: «Ἐφ' ὅσον ὁ σκοπὸς τοῦ μοναχοῦ εἶναι ὁ Θεός, “εἶμαι μοναχὸς” σημαίνει, ζῶ με τὸν Γέροντα γιὰ νὰ εὐρίσκω τὸν Θεόν, γιὰ νὰ ζητῶ και νὰ δοξάζω τὸν Θεόν, νὰ Τὸν προσκυνῶ και νὰ Τὸν ἀκολουθῶ. Ὁ δεσμὸς Γέροντος και ὑποτακτικοῦ δὲν εἶναι μία συμβατική συνύπαρξις, δὲν εἶναι κάτι τὸ ὁποῖο συνάπτεται μεταξὺ τοῦ Γέροντος και τοῦ ὑποτακτικοῦ με ἀνθρωπίνους νόμους· εἶναι κάτι τὸ πολὺ βαθύ»⁹. Ὅπως πολὺ ὠραῖα γράφει ὁ π. Ζαχαρίας, ὁ ἄξιος ὑποτακτικὸς και διάδοχος τοῦ Ἁγίου Σωφρονίου τοῦ Ἀθωνίτου: «Ὁ μοναχισμὸς δὲν εἶναι οὔτε οἱ ὁμορφες και κατανυκτικὲς Ἀκολουθίες, οὔτε τὰ κτήρια· εἶναι ἡ σχέση τοῦ ὑποτακτικοῦ με τὸν Γέροντά του, ὁ ὁποῖος ἀναδέχεται τὸν θάνατο τοῦ μαθητῆ του και τοῦ μεταδίδει ζωή»¹⁰. Αὐτὴ ἡ σχέση ἀρχίζει ἐδῶ, ἀλλὰ ἐπεκτείνεται στὴν αἰωνιότητα. Ἔτσι και μετὰ τὴν κοίμησι τοῦ Ἁγίου Ἰωσήφ τοῦ Ἡσυχαστοῦ δὲν διακόπηκε ἡ σχέση πού εἶχε μαζί του ὁ Γέροντάς μας, οὔτε ἔπαυσε ἡ προσθήκη Χάριτος και χαρισμάτων.

Ἐνα ἀντιπροσωπευτικὸ περιστατικὸ πού ἀποδεικνύει τὰ παραπάνω εἶναι τὸ ἐξῆς: Ὁ Γέροντας τρία χρόνια μετὰ τὴν κοίμησι τοῦ Ἁγίου Ἰωσήφ μετὰ ἀπὸ παρότρυνση τοῦ π. Παντελεήμονος πού ἦταν στὴν Ἀμερικὴ συνέταξε μία σύντομη βιογραφία ἡ ὁποία στάλθηκε στὸν π. Παντελεήμονα ὡς ἐπιστολιμαία βιογραφία¹¹. Ὅμως πνευματικὰ τέκνα

9. Ἀρχιμ. Αἰμιλιανὸς Σιμωνοπετρίτου, *Οἶκος Θεοῦ, πύλη οὐρανοῦ*, Ἰνδικτος, Ἀθήνα 2020, σ. 245.

10. Ἀρχιμ. Ζαχαρία Ζάχαρον, *Μοναχισμὸς, τὸ περιεκτικὸ χάρισμα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος*, Ἱερὰ Μονὴ Τιμίου Προδρόμου, Ἑσσεξ Ἀγγλίας 2020, σ. 75.

11. Βλ. Γέροντος Ἰωσήφ Βατοπαιδίου, *Θείας Χάριτος ἐμπειρίες. Γέροντας Ἰωσήφ ὁ Ἡσυχαστής, Ἐπιστολιμαία βιογραφία – Ἀνέκδοτες ἐπιστολὲς και ποιήματα*, Ἱ.Μ. Μονὴ Βατοπαιδίου, Ἅγιον Ὅρος 2006.

τοῦ Ἁγίου Ἰωσήφ ζητοῦσαν ἀπὸ τὸν Γέροντα νὰ γράψει τὸν κατὰ πλάτος βίο του. Ὁ Γέροντας ἄρχισε, ἀλλὰ σὲ κάποια φάση τὸν ἔπιασε ἀθυμία καὶ ἀποθάρρυνση καὶ σταμάτησε. Ὑστερα ἀπὸ μερικοὺς μῆνες ὁ ἀδελφὸς πὺ ἔμενε τότε μαζί μὲ τὸν Γέροντα στὴν Νέα Σκήτη, ὁ Γερο-Θεοφύλακτος, βλέπει σὲ ὄραμα τὸν Ἅγιο Ἰωσήφ, ὁ ὁποῖος τοῦ ἔδινε μία ἀσκάλιστη σφραγίδα γιὰ πρόσφορα καὶ τοῦ εἶπε νὰ τὴν δώσει στὸν Γέροντά μας. Ὁ π. Θεοφύλακτος, ὅταν πρόβαλε τὴν ἀπορία, «τί νὰ τοῦ πῶ, Γέροντα, νὰ τὴν κάνει;», ὁ Ἅγιος Ἰωσήφ ἀπάντησε: «ξέρει αὐτὸς τί θὰ κάνει». Ἐννοοῦσε ὁ Ἅγιος Ἰωσήφ τὴν συνέχεια τῆς συγγραφῆς τοῦ βίου του¹². Ἀλλά, ὅπως μοῦ ἔλεγε ὁ Γέροντας, ἀπὸ ἐκείνη τὴν στιγμή αἰσθάνθηκε τόσο φωτισμό, ἔβλεπε τὸν νοῦ του νὰ εἶναι σὰν μία φωτεινὴ λάμπα καὶ νὰ ἐκπορεύονται τὰ νοήματα, νὰ καταπλήττουν τὸν νοῦ καὶ νὰ εἶναι ταυτόχρονα τόσο πολλά, ὥστε ἂν τὰ ὑπαγόρευε καὶ ἔγραφαν τρεῖς ἢ τέσσερις δακτυλογράφοι, δὲν θὰ πρόφθαναν. Εἶναι αὐτὸ πὺ ἀνέφερε πολλές φορές ὁ Γέροντας στὶς συνάξεις μας καὶ στὶς ὁμιλίες του ὡς «ἐνέργεια καὶ Χάρη τῆς Ἁγίας Πεντηκοστῆς». Ἐνδεικτικὰ μεταφέρουμε, τί ὁ ἴδιος ἀνέφερε σχετικὰ μὲ αὐτὸ σὲ μία ἀπὸ τὶς τελευταῖες συνάξεις μας: «...ἄνοιξε ὁ νοῦς μου καὶ κατάλαβα τί θέλει [ὁ Γέροντας]. Καὶ ἄρχισα νὰ γράφω καὶ δὲν μποροῦσα νὰ σταματήσω βιαζόμουνα νὰ μὴν μοῦ φύγει τὸ νόημα. Εἶδατε τὴν Χάρη τῆς Πεντηκοστῆς; Εἶδατε τὶς εὐχὲς τῶν Γερόντων;»¹³.

Ὁ Γέροντας εἶχε δύναμη προσευχῆς, ἐπειδὴ εἶχε τελεία ἐκκοπή τοῦ θελήματός του. Εἶχε νεκρωθεῖ χάριν τοῦ Χριστοῦ, δὲν ζοῦσε γιὰ τὸν ἑαυτό του, γι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς τὸν ἄκουγε. Μὲ τὴν προσευχή του δὲν ἤθελε νὰ κάνει ἐξωτερικὰ ἀλλὰ ἐσωτερικὰ θαύματα, τὴν ἀνάσταση τῶν ψυχῶν. Ὅμως μία φορά, ὅταν ἡ περίσταση τὸν ἀνάγκασε, ἀνάστησε ὁ Θεὸς μὲ τὴν προσευχή του καὶ κάποιον νεκρό¹⁴.

12. Βλ. Γέροντος Ἰωσήφ Βατοπαιδινού, *Ὁ Γέροντας Ἰωσήφ ὁ Ἡσυχαστής*, σσ. 32-34.

13. Γέροντος Ἰωσήφ Βατοπαιδινού, *Ὁμιλία σὲ σύναξη τῆς ἀδελφότητος*, Ἱ.Μ. Μονὴ Βατοπαιδίου, 9 Νοεμβρίου 2004.

14. Βλ. Ἀρχιμ. Ἐφραίμ Βατοπαιδινού, *Γέρων Ἰωσήφ Βατοπαιδινός*, σσ. 263-264.

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΓΙΑ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Ὁ Γέροντάς μας Ἰωσήφ μᾶς προέτρεπε νὰ προετοιμαζόμαστε πάντοτε μὲ κάποιον ἰδιαίτερο τρόπο γιὰ προσευχή. Δὲν ἤθελε νὰ ἀρχίζουμε ἀμέσως νὰ λέμε τὴν εὐχή, τὸ «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με» ἢ ὁποιοδήποτε εἶδος προσευχῆς χωρὶς τὴν ἀνάλογη προετοιμασία. Μᾶς δίδασκε νὰ μὴν ἀφήνουμε ποτὲ τὸν νοῦ μας δίχως κάποια ἀδολεσχία, μελέτη, θεωρία. Ἀλλὰ νὰ σκεφτόμαστε τὶς εὐεργεσίες τοῦ Θεοῦ, τὴν ἔνσαρκη οἰκονομία Του, τὸ τί ἔκανε γιὰ ἐμᾶς, γιὰ τὸ ἀνθρώπινο γένος καὶ γιὰ τὸν καθένα μας προσωπικά. Νὰ ἔχουμε συνεχῶς στὸν νοῦ μας τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸν προαιώνιο σκοπὸ καὶ προορισμὸ τοῦ ἀνθρώπου. Νὰ μελετοῦμε τοὺς λόγους τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Μὲ τὴν προσοχὴ στὸ νόημα χωρίων ἀπὸ τὴν Παλαιὰ καὶ Καινὴ Διαθήκη ὁ νοῦς ἐφοδιάζεται, προετοιμάζεται γιὰ ἐμπνευσμένη προσευχή. Πολλὲς φορὲς ἡ καρδιά κατανύσσεται ἀπὸ ἓναν λόγο τῆς Γραφῆς, πὺν μπορεῖ νὰ μελετοῦμε ἐμεῖς νοερῶς ἢ νὰ τὸν ἀρπάξει ὁ νοῦς ἀπὸ τὰ ἀναγινωσκόμενα ἢ ψαλλόμενα στὴν Ἀκολουθία. Τότε μέσω αὐτῆς τῆς κατανύξεως καὶ νοερᾶς μελέτης τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος προσεύχεται ἔνθερμα καὶ μὲ συναίσθηση.

Ἡ συνεχῆς νοερὰ ἐργασία, ἡ θεωρία, δημιουργεῖ μία κατάσταση στὴν ὁποία κυφορεῖται, ἐπώαζεται ἡ προσευχή. Οἱ λόγοι πὺν μελετᾶ νοερῶς ὁ πιστὸς βοηθοῦν τὴν προσευχή, μετατρέπονται σὲ προσευχή. Σὲ πῶς προχωρημένη κατάσταση ἡ ἴδια ἡ προσευχή θὰ φέρει τὴν ἀληθινὴ θεωρία, ὅπου ὁ νοῦς ἀρπάζεται πλέον ἀπὸ τὴν θεία Χάρι.

Ὁ νοῦς βρισκόμενος εἴτε σὲ νοερὰ μελέτη εἴτε σὲ προσευχή, χτυπᾶ τὸν μετεωρισμὸ, τὶς προλήψεις, τὰ πάθη, καὶ ὀδηγεῖται στὴν αἴσθηση τῆς θείας ἀγάπης. Ἐλεγε ὁ Γέροντας: «Ὁ νοῦς πάντοτε κινεῖται σὰν τὸν μύλο. Ἄν δὲν ἀπασχολεῖται μὲ τὴν εὐχή καὶ μὲ ἀγαθὲς θεωρίες, ἔρχεται ὁ ἐχθρὸς καὶ ρίχνει τὰ δικά του. Ὅταν ἐπιμένει μία εἰκόνα πὺν ἔχει προβάλλει ὁ διάβολος στὴν ὁδόνη γιὰ σᾶς τοὺς εἰσαγωγικούς, πρέπει νὰ τὴν σκεπάσετε μὲ δική σας, καὶ μία καὶ δύο καὶ τρεῖς φορὲς· καὶ παράλληλα ἐπικαλεσεθεῖτε τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου. Αὐτὸ εἶναι

πού λέει “ἐν τῷ Θεῷ μου ὑπερβήσομαι τείχος”¹. Τὸ τείχος αὐτὸ ὑπερβαίνει ὁ ἄνθρωπος καὶ βαδίζει πρόσω. Μετεωρισμὸς εἶναι, ὅπως λένε οἱ Πατέρες, τὸ νὰ ἀσχολεῖται ὁ νοῦς μὲ νεκρὰ εἶδωλα. Γι’ αὐτὸ λέω, δῶστε ἐργασία στὸν νοῦ σας μὲ δικές σας θεωρίες, καὶ πρὸ πάντων μὲ τὴν εὐχή. Ἀπὸ ἐδῶ ἀκριβῶς θὰ καταλάβετε ὅτι ξύπνησε ὁ νοῦς. Ὅταν ἔχετε ἔφεση καὶ ἀγάπη πρὸς τὸν Χριστό, ὅταν ἄρχισε νὰ λέγεται ἡ εὐχή, ἔπαψαν οἱ ἐπιθυμίες τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, σταμάτησαν οἱ φλυαρίες καὶ μισήθηκε ἡ ἁμαρτία»².

Τὶς νοερὲς βοηθητικὲς θεωρίες πὺν κάνει ἀπὸ μόνος του ὁ ἄνθρωπος, ὁ Γέροντας τὶς ὀνόμαζε καὶ ἐπίνοιες, καὶ τὶς θεωροῦσε βέβαια πολὺ ἐπωφελεῖς. Ἔλεγε: «Βλέπετε ὅτι οἱ ἐπίνοιες αὐτές, διάφορες πρακτικὲς θεωρίες, εἶναι πάρα πολὺ ἐπωφελεῖς, καὶ γιὰ μᾶς τουλάχιστον τοὺς μοναχοὺς τοῦτα εἶναι ψωμὶ καὶ τυρί. Γι’ αὐτὸ εἴμεθα ἀμέριμνοι, γιὰ νὰ μπορούμε νὰ ἐλέγχουμε τὸν νοῦ μας καὶ νὰ τοῦ δίνουμε ἐργασία πνευματικὴ, οὕτως ὥστε νὰ βρίσκουμε εὐκολία στὸν πραγματικὸ μας ἀγώνα. Σκληρὸς εἶναι καὶ δὲν εἶναι. Εἶναι σκληρὸς γιὰ τὴν πονηρία, τὸ ἀδίστακτο καὶ τὸ ἀνύστακτο τοῦ σατανᾶ πὺν μᾶς πολεμᾷ. Καὶ δὲν εἶναι, ἐὰν βάλουμε σὲ ἐνέργεια τὸν θεῖο ζῆλο μὲσω τῆς Χάριτος τοῦ Χριστοῦ μας»³.

Ἐναν ἄλλο βασικὸ βοηθητικὸ παράγοντα γιὰ τὴν προσευχή, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν νοερὰ μελέτη καὶ θεωρία, ὁ Γέροντας θεωροῦσε τὴν αὐτομεμψία. Εἶχε βρεῖ πολὺ καρπὸ στὴν αὐτομεμψία, στὸ νὰ μὴν προσπαθεῖ δηλαδὴ κάποιος νὰ δικαιῶνει τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ νὰ τὸν κατηγορεῖ γιὰ κάθε ἀστοχία, γιὰ κάθε κακὴ συμπεριφορὰ, γιὰ κάθε παρεξήγηση. Θεωροῦσε ὅτι ἡ αὐτομεμψία, ἡ αὐτοκατάκριση, ἡ αὐτοκαταδίκη ἀποτελοῦν τὰ κύρια στοιχεῖα, πὺν πρέπει νὰ χαρακτηρίζουν τὸ περιεχόμενον τῆς προσευχῆς μας πρὸς τὸν Θεό. Κατηγοροῦσε ἀνελέητα καὶ δίχως ὄρια τὸν ἑαυτό του ἕως τὸ τέλος τῆς ζωῆς του, κάτι πὺν γιὰ πολλοὺς

1. *Ψαλμ.* 17,30.

2. Γέροντος Ἰωσήφ Βατοπαιδινοῦ, *Ὀμιλία σὲ σύναξη τῆς ἀδελφότητος*, Νέα Σκήτη, 28 Νοεμβρίου 1983.

3. Γέροντος Ἰωσήφ Βατοπαιδινοῦ, *Ὀμιλία σὲ σύναξη τῆς ἀδελφότητος*, Νέα Σκήτη, 30 Νοεμβρίου 1983.

μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ «σκάνδαλο», ὅταν διαβάζει τὶς προσευχές του. Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος δὲν ἔχει συνηθίσει σὲ τέτοιον τρόπο ζωῆς, δὲν ἔχει τέτοιο φρόνημα. Θέλει νὰ δικαιῶνει πάντοτε τὸν ἑαυτό του. Δὲν ἔχει συνηθίσει, ἀλλὰ οὔτε κἂν ξέρει νὰ κατακρίνει, νὰ καταδικάζει τὸν ἑαυτό του. Ἔτσι ἔχει διαμορφωθεῖ ἡ κοινωνία, εἰδικὰ ἡ σημερινή, ὥστε ὅλοι νὰ ὀμιλοῦν γιὰ ἀτομικὰ δικαιώματα καὶ νὰ θεωροῦν αἴτιους τῶν κακῶν τοὺς ἄλλους, ἐξαιρώντας τὸν ἑαυτό τους καὶ βάζοντάς τον πάνω ἀπὸ κάθε ἄλλον. Τὸ νὰ μειώσουν, νὰ κατεβάσουν τὸν ἑαυτό τους ἐνώπιον τοῦ ἀδελφοῦ τους τὸ θεωροῦν ἀδυναμία καὶ τὸ ἀποφεύγουν ὡς κάτι σιχαμερὸ καὶ ἐπικίνδυνο. Ὁ πόθος καὶ ἡ προσπάθειά τους εἶναι, πῶς νὰ ὑπερέχουν ἔναντι τῶν ἄλλων. Ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀντίθετα μὲ τὴν λογικὴ τοῦ Εὐαγγελίου, «τὴν ἀνεστραμμένη Εὐαγγελικὴ προοπτική»⁴, ὅπως πολὺ εὐστοχα τὴν ὀνομάζει ὁ π. Ζαχαρίας ἀπὸ τὸ Ἑσσεξ.

Ἡ ἀλήθεια τῶν πραγμάτων, ἡ ὁποία βέβαια ἀποκαλύπτεται καὶ ἐκφράζεται ἀπόλυτα μέσα ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο, εἶναι πολὺ διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν ἀλήθεια τῶν ἀνθρώπων. «Τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ»⁵. Ὁ Χριστὸς εἶπε ἀποκαλυπτικά: «Εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος καὶ πάντων διάκονος»⁶, καὶ «ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται»⁷. Ἡ διδαχὴ τοῦ Χριστοῦ ἔχει πάντοτε ἀνεστραμμένη προοπτικὴ σὲ σχέση μὲ τὸ φρόνημα τοῦ κόσμου. Δὲν ὑπάρχει ἴχνος αὐτοδικαιώσεως στὴν διδασκαλία καὶ στὶς ἐντολές τοῦ Χριστοῦ. Ὅποιος ἀκολουθεῖ πραγματικὰ τὸν πρᾶο καὶ ταπεινὸ Χριστό, κατηγορεῖ πάντοτε τὸν ἑαυτό του καὶ βρίσκει τέλεια ἀνάπαυση στὴν ἐργασία τῆς αὐτομεμψίας, στὴν ἀπόκτηση τοῦ ταπεινοῦ φρονήματος. Ἀκόμη καὶ ἂν «ποιήσῃ πάντα τὰ διαταχθέντα», θεωρεῖ «ὅτι δοῦλος ἀχρεῖὸς ἐστιν»⁸.

4. «Ἐὰν δὲν μνηθοῦμε στὴν ἀνεστραμμένη προοπτικὴ, εἶναι ἀδύνατον νὰ κατανοήσουμε τὸ Εὐαγγέλιο». Ἀρχιμ. Ζαχαρία Ζάχαρου, *Μοναχισμὸς, τὸ περιεκτικὸ χάρισμα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος*, ὁ.π., σ. 321· βλ. καὶ σσ. 23-48, 124.

5. *Λουκ.* 16,5.

6. *Μάρκ.* 9,35.

7. *Λουκ.* 14,11.

8. Βλ. *Λουκ.* 17,10.

Ὁ Γέροντας μᾶς δίδασκε νὰ ἔχουμε πάντοτε ταπεινὲς σκέψεις γιὰ τὸν ἑαυτό μας· νὰ μάθουμε νὰ τὸν κατηγοροῦμε. Στὶς συνάξεις τόνιζε νὰ φέρνουμε τὸν ἑαυτό μας στὸ ἐδώλιο τοῦ κατηγορουμένου καὶ νὰ τὸν μεμφόμεστε ἀλύπητα. Ἐπλαθε λόγους αὐτομεμφίας καὶ αὐτοκαταδίκης, καὶ μᾶς τοὺς ἀνέφερε ὡς παραδείγματα. Ἐνῶ αὐτοὶ οἱ λόγοι καὶ οἱ προσευχὲς αὐτομεμφίας προορίζονταν γιὰ ἐμᾶς, τοὺς βίωνε ὁ ἴδιος ἐκείνη τὴν στιγμή πού τοὺς ἀνέφερε σὰν νὰ ἦταν γιὰ τὸν ἴδιο. Πολλὲς φορὲς δὲν μποροῦσε νὰ συνεχίσει ἀπὸ τὰ δάκρυα καὶ τοὺς λυγμούς του. Οἱ λόγοι αὐτομεμφίας ἀποτελοῦν σπουδαῖο ὕλικό γιὰ τὴν προσωπικὴ ἐξομολογητικὴ προσευχή· γίνονται ἀστείρευτη ἔμπνευση κοινωνίας καὶ ἐνώσεως μετὰ τὸν Θεό.

Ὁ ἄνθρωπος πὸν ἀσκεῖ τὴν αὐτομεμφία, ταπεινώνει συνεχῶς τὸν ἑαυτό του, συντονίζεται μετὰ τὸ ταπεινὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ἀκολουθεῖ τὸ φρόνημα τοῦ Χριστοῦ, προσελκύει τὴν Χάρι Του καὶ ἀρχίζει νὰ γίνεται «ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ»⁹. Ἀποκτᾷ πνευματικὴ δύναμη καὶ ἀκεραιότητα. Γίνεται ἰσχυρὸς καὶ ἀνδρεῖος στὸν ἀόρατο πόλεμο. Μπορεῖ νὰ χρησιμοποιεῖ τότε, ὅπως μᾶς ἔλεγε ὁ Γέροντας, τὸν ἀντιρρητικὸ τρόπο ἀντιμετωπίσεως τοῦ ἐχθροῦ καὶ νὰ τὸν καταισχύνει. Ὁ ταπεινὸς εἶναι ὁ τέλειος, ὁ ὀλοκληρωμένος ἄνθρωπος.

Ὁ Γέροντας ἔλεγε: «Ὁ ἑαυτὸν μεμφόμενος, ἔχει πιάσει τὸν πρακτικὸ δρόμο τῆς ταπεινοφροσύνης. Διότι μέμφεται ὅτι: “Ἐγὼ εἶμαι ἡ αἰτία· οὔτε ὁ διάβολος, οὔτε τὰ αἴτια, οὔτε ἄλλος παράγων. Διὰ νὰ μὴν προσέχω ἐγὼ, ἔπαθα αὐτά. Ἐξ ὑπαιτιότητός μου ἔχουν γίνει κανεὶς ἄλλος δὲν φταίει”. Αὐτὸ εἶναι ὀλοκληρωμένη μετάνοια, γιατί εἶναι ταυτοχρόνως πρακτικὴ ταπεινοφροσύνη καὶ ἀνάκλησις, ἕκατὸν ὀγδόοντα μοῖρες· Γυρίζει πίσω· αὐτὸ εἶναι. Εἶναι ὀλοκληρωμένη μετάνοια, στὴν ὁποία ἀκολουθεῖ ἡ ἄφεσις καὶ τὸ θάρος. “Ἐξαγορεύσω τὰς ἀνομίας μου τῷ Κυρίῳ καὶ σὺ ἀφήκας τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου”¹⁰. Αὐτὸς ὁ τρόπος εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος προκαλεῖ τὴν ἐλεημοσύνη τοῦ Θεοῦ καὶ παρέχει τὴν ἄφεση. Σβήνει τὴν ἐνοχὴ καὶ δίδει τὸ θάρος

9. *Ματθ.* 11,29.

10. *Βλ. Ψαλμ.* 31,5.

εἰς τὸν ἄνθρωπο, γιατί αἰσθανόμενος τὴν ἀνακούφιση, ἀκριβῶς αὐτὴν ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν αὐτομεμψία, τότε ὁ ἄνθρωπος ξεθαρρεύει καὶ ξεκινάει πάλι καὶ συνεχίζει τὴν πορεία του»¹¹.

Ἡ αὐτομεμψία φέρνει τὴν κατάνυξη καὶ τὰ δάκρυα στὴν προσευχή. Αὐτὸ εἶναι ἓνα ἀψευδὲς σημεῖο, ὅτι ἡ προσευχή ἔχει ἀνέβει στὸν θρόνο τοῦ Θεοῦ ἔχει γίνει δεκτὴ ἀπὸ τὸν Θεό, γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς πέμπει τὴν εὐλογία Του, τὴν Χάρη Του μέσω τῆς κατανύξεως, τῶν δακρῶν. Ἔλεγε ὁ Γέροντας: «Ὅταν ἡ βαθυτάτη τούτη συντριβὴ τῆς αὐτομεμψίας κατ' ἐπανάληψη χτυπήσει τὴν καρδιά, τότε ἡ καρδιά πληγώνεται. Εἶναι ἡ φύσις τῆς τέτοια καὶ ἀρχίζει νὰ κλαίει. Δὲν κλαίει ἐξωτερικά, ἀλλὰ μὲ πόνο νὰ φωνάζει: “Πανάγαθε, λυπήσου με· χάνομαι, δὲν μπορῶ πιά. Ἔλα κοντά μου, Σὲ παρακαλῶ βοήθησέ με. Δὲν μπορῶ νὰ ἐλέγξω τίποτε πιά· ἔγινα οἰκτρὸ θῦμα εἶμαι νεκρός”. Ἔ, τότε λοιπὸν ἀρχίζει τὸ κλάμα. Βλέπετε, δοκιμάστε τα νὰ δεῖτε αὐτὰ ποὺ σᾶς λέω, δὲν εἶναι δικὰ μου. Αὐτὰ εἶναι τῆς Πατερικῆς ὀρολογίας, τὰ μάθαμε ἀπὸ τοὺς Γεροντάδες μας»¹².

Ὡς μία εἰσαγωγὴ στὶς προσευχὲς τοῦ ποὺ θὰ ἀκολουθήσουν παραθέτουμε παρακάτω ἐνδεικτικὰ κάποιους λόγους τοῦ Γέροντος βοηθητικούς στὴν προσευχή, λόγους αὐτομεμψίας καὶ αὐτοκαταδίκης, ὅπως καὶ λόγους τοῦ ποὺ διδάσκουν τὸν ἀντιρρητικὸ τρόπο στὸν ἀόρατο πόλεμο.

11. Γέροντος Ἰωσήφ Βατοπαιδινοῦ, *Ὀμιλία σὲ λαϊκούς*, Ἱεράπετρα 27 Ὀκτωβρίου 1988.

12. Γέροντος Ἰωσήφ Βατοπαιδινοῦ, *Ὀμιλία σὲ σύναξη τῆς ἀδελφότητος*, Ἱ.Μ. Μονὴ Βατοπαιδίου, 4 Σεπτεμβρίου 2000.

A. ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΤΙΚΕΣ

1

Πανάγαθε, μὴ μοῦ τὸ γράφεις· Ἐσὺ εἶσαι Θεὸς καὶ ξέρεις τὰ βάθη τῆς καρδιάς μου. Ἐγὼ ἀποφάσισα νὰ Σὲ ἀρνηθῶ, Κύριέ μου; Ἔ, ἐγλίστρησα, Πανάγαθε· ἀφοῦ ξέρεις πὺ εἶμαι ἀδύναμος. Εἶδες πὺ Σοῦ φωνάζω κάθε μέρα νὰ ῥθεις νὰ με βοηθήσεις, καὶ δὲν τὰ καταφέρνω; Ἔ, νά. Τώρα τοῦτο τί σημαίνει; Ὅτι ἔχω ἀνάγκη ἀπὸ παραπάνω Χάρη, δὲν με φτάνει αὐτὴ πὺ ἔχω. Σὲ παρακαλῶ, κάνε μιὰ ἐξαίρεση, βόηθα με... Μὴ μοῦ τὸ γράφεις αὐτό.

[I. Μονὴ Κουτλουμουσίου, 18 Ἰανουαρίου 1983]

2

Κυρίε μου, Σὲ παρακαλῶ, μὰ πάλε δὲν ἀναπαύομαι· ὅ,τι καὶ ἂν πάω, ὅπου καὶ ἂν γυρίσω, γυρίζω τὸν νοῦ μου μέσα μου καὶ βλέπω ὅτι εἶναι ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος. Αὐτὸ με στενοχωρεῖ. Κλαίω, ὀδυνῶμαι, πονάω. Σὲ παρακαλῶ, κάμε μιὰν ἐλεημοσύνη· ἐξαίρεση κάμε... ἐξαίρεση κάμε. Καὶ τὸ ὅτι με κάλεσες νὰ Σὲ γνωρίσω ἐγὼ, ἕνας εὐτελῆς χαρακτήρας, ἐξαίρεσις ἦταν. Πρόσθετε ἀκόμα μιὰν ἐξαίρεση. Περίελε ἀπὸ πάνω μου τὴν ἀναισθησία. Πάρε ἀπὸ πάνω μου τὸν παλαιὸ ἄνθρωπο. Πάρ' τον. Αὐτὸ με ἀπασχολεῖ.

Ξέρω ὅτι δὲν εἶμαι ἄξιος οὔτε γιὰ τὴν ζωὴ αὐτὴ, οὔτε προσφέρω τίποτα. Ἀλλὰ δὲν μπορῶ νὰ τὸν βλέπω μέσα μου. Γι' αὐτὸ ἐπιμένω· κάνε μιὰν ἐξαίρεση, πάρ' τον, Κύριέ μου, Σὲ παρακαλῶ. Τί δουλειὰ ἔχουν τοῦτα τὰ κακὰ μέσα σ' ἐμένα; Ἐγὼ τὰ μάζεψα. Ἀλλὰ γιατί κάθομαι ἐδῶ στὴν πόρ-

τα Σου τώρα και κλαίω; Δέν εἶναι γι' αὐτόν τόν σκοπό; Δέν ἔχω τίποτα ἐγὼ νὰ ἀντιδράσω. Ἐγὼ ζητῶ και παρακαλῶ, νύκτα και μέρα, νὰ μὲ ἀξιώσεις ἔστω και μιὰ ἡμέρα, Κύριέ μου, νὰ κάμω τὸ θέλημά Σου στὸ πλάτος του, ὅσο εἶναι αὐτό, Σὺ τὸ ξέρεις. Ἔστω και μιὰ μέρα, Κύριέ μου. Παράπάνω ἂν δέν εἶμαι ἄξιος, ἀξίωσε με αὐτὴ τὴν μιὰ ἡμέρα νὰ τὸ κάμω. Νὰ ἀναπνεύσω και ἐγὼ, νὰ πῶ ὅτι ἔκανα και ἐγὼ κάτι, δηλαδή αὐτὸ ποὺ ἠθελες. Ἀλλὰ πῶς ὁμως εἶναι δυνατὸ νὰ γίνεи, ὅταν εἶναι μέσα μου ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος; Ἔ, γι' αὐτὸ παρακαλῶ. Δέομαι ἡμέρας και νυκτός· Σὲ παρακαλῶ, κάμε τὸ ἔλεός Σου.

[Νέα Σκήτη, 12 Δεκεμβρίου 1983]

3

Σὲ παρακαλῶ, Κύριέ μου, μὴν τὸ γράφεις, ἐξηγοῦμαι· αὐτὸς ὁ ἀπατεώνας μ' ἔσπρωξε. Δέν τὸ κατάλαβα ἐγὼ, και τὸ ἔκανα αὐτό. Ποτέ μου ἐγὼ δέν θέλησα νὰ Σὲ ἀρνηθῶ, νὰ Σὲ προδώσω. Νὰ πεθάνω πολλές φορές, παρά νὰ Σὲ λυπήσω. Λάθος ἔγινε· ἡμαρτον, Κύριέ μου, συγχώρα με.

[Πύργος Ἡλείας, Μάιος 1984]

4

Ἥμαρτον, Κύριε, Σὲ παρακαλῶ μὴ μοῦ τὸ γράφεις. Ἥμαρτον, Θεέ μου, συγχώρα με. Ἥμαρτον, Θεέ μου, πάλε ξεγελάστηκα· μὴ μὲ γράφεις, σὲ παρακαλῶ. Συγχώρεσέ με, Κύριέ μου.

[Ἱ. Ναὸς Ἁγίου Γερασίμου Ἰλισίων, Ἀθήνα, 2 Ἰουνίου 1984]

5

Ἕμαρτον, Κύριε, δὲν τὰ κατάφερα, βοήθησέ με, παράμενε μαζί μου. Σὺ εἶπες ὅτι, «χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν»¹. Ἔ, ἀκριβῶς αὐτὸ τὸ ἔχω καταλάβει, τὸ ἔκαμα συνείδησή μου. Γι' αὐτὸ ἐπιμένω, κρούω, ζητῶ, αἰτῶ, δὲν θὰ παύσω νὰ ἐνοχλῶ. Δὲν μπορῶ χωρὶς Ἑσένα. Δὲν πρόκειται νὰ φύγω. Ἐὰν δὲν βαραίνονται τὰ ὄψα Σου νὰ μοῦ ἀκούουν, δὲν θὰ βαρεθεῖ τὸ στόμα μου νὰ φωνάζει· ἐπιμένω.

Εἶναι ἀλάνθαστος ἡ κρίσις Σου εἰς τὸ νὰ με καλέσεις σὲ μετάνοια. Αὐτὸ τὸ ἔκαμες Ἑσύ. Ἡ θεία παναγαθότης Σου τὸ ἔχει κινήσει. Δὲν τὸ ἔκανα ἐγώ, οὔτε ἤξερα τὸν Θεό, οὔτε ἦταν δυνατὸ νὰ Τὸν ἀνακαλύψω. Σὺ, Πανάγαθε Κύριε, ἤρθες καὶ με βρῆκες καὶ με φώναξες νὰ Σὲ ἀκολουθήσω. Αὐτὸ τὸ πῆρα, τὸ θέλω, τὸ ἐπιθυμῶ. Δὲν τὰ καταφέρνω ὅμως. Γι' αὐτὸ ἐπιμένω, πρέπει νὰ με βοηθήσεις, πρέπει αὐτὸ πού μοῦ χάρισες νὰ μὴν τὸ ἀπολέσω.

[Νέα Σχῆτη, 26 Ἰουνίου 1984]

6

Ἕμαρτον, Θεέ μου, συγχώρα με. Τί νὰ κάμω τώρα, λυπήσου με. Δὲν εἶμαι γιὰ τίποτα πιά, χάνομαι. Σὲ παρακαλῶ, κάμε μίαν οἰκονομία, κάμε μίαν ἐξαίρεση. Δὲν μπορῶ, Πανάγαθε, ὁμολογῶ τὴν ἐλεεινότητά μου, λυπήσου με τὸν δυστυχῆ.

[Νέα Σχῆτη, Αὐγούστος 1984]

1. Ἰωάν. 15,5.

Δέσποτα Πανάγαθε, ἡ μόνιμος ἀνάστασις καὶ ζωὴ καὶ σωτηρία, ὅπου ἀνέχθης τὴν ἐλεεινότητά μου ἕως αὐτῆς τῆς στιγμῆς, καὶ δὲν μὲ παρέδωσες νὰ συναπολεσθῶ μὲ τὴν κακότητα καὶ ἐνοχὴ μου, ἐπίτρεψέ μου νὰ προσπέσω παρὰ τὴν θύραν τοῦ ἐλέους Σου καὶ νὰ ἐκφράσω τὴν ὀλοκληρωτικὴ μου συντριβὴ καὶ ἀπώλεια. Εἶδα ὅτι γνωρίζεις, Πανάγαθε, τὴν ἐλεεινότητά μου καὶ προτοῦ ἀκόμη νὰ γεννηθῶ. Καὶ ἡ ἀπέραντός Σου συμπάθεια μὲ ἀνέχθης ἕως τώρα, ἀναμένοντας τὸν ἀφυπνισμό μου καὶ τὴν συναίσθηση τῆς προδοσίας καὶ ἀρνήσεώς μου. Ὁμολογῶ, Πανάγαθε, τὴν ἐνοχὴ μου καὶ τὴν ὀλοκληρωτικὴ μου συντριβὴ καὶ νέκρωση, ἀλλὰ τίποτε δὲν μπορῶ νὰ πράξω πρὸς ἐπιστροφή καὶ ἐπανόρθωση. Ἡ ὀλοκληρωτικὴ διαστροφή, ποῦ ἡ ἀπὸ Σοῦ ἀπομάκρυνσίς μου μοῦ προκάλεσε, ἐνέκρωσεν ἐξ ὀλοκλήρου πάντα μου τὰ μέλη καὶ παραμένω μόνον ἓνα πτῶμα πρὸς ἀποσύνθεση.

Φιλάνθρωπε, Πανάγαθε καὶ Πολυέλεε, τὸ ὁμοούσιον Γέννημα τῆς Πατρικῆς στοργῆς καὶ συμπαιθείας, μὴ μὲ παραβλέψεις κείμενον εἰς τὸν τάφο τῆς πωρώσεως καὶ ἀναισθησίας μου, ἀλλ' «ἐπίφανον τὸ πρόσωπόν Σου καὶ σωθήσομαι»⁴⁴. Ἔλεος ἐπιζητῶ, Πανάγαθε· συμπάθειαν, οἶκτον στὴν δυστυχίαν μου, καθὼς «δὲν βούλεσαι τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ». Καὶ αὐτὸ μοῦ εἶναι ἡ μόνη μου ἐλπίς, ἀφοῦ ἀφ' ἑαυτοῦ μου ἐνεκρώθηκα καὶ κανένα μέλος⁴⁵ τῆς ἀνθρωπίνης λογικότητος δὲν μοῦ ἔχει ἀπομείνει. Ὁμολογῶ τὴν ἐνοχὴ μου, τὴν νέκρωσή μου, τὴν ἀπέναντι Σοῦ τοῦ Παναγάθου

44. Βλ. Ψαλμ. 79,4· 8· 20.

45. Ἐννοεῖ: στοιχεῖο, συστατικό.

ἄρνησιν καὶ προδοσίαν μου. Ἄλλ' ὅμως καμμία αἴσθησις δὲν μοῦ ἔχει ἀπομείνει.

Σύ, Πανάγαθε, ὁ Θεὸς τῶν μετανοούντων, δεῖξε στήν ἐλεεινότητά μου τὴν ἀγαθωσύνη Σου. Καὶ οὐχὶ μόνον τὴν ἄφεση τῆς ἐνοχῆς μου παράσχου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἴασιν τῶν ξηρανθέντων μου μελῶν ποὺ μοῦ συνέτριψε ἡ ἀποστασία. Σύ, Πανάγαθε, ποὺ ἔδωσες τὴν Χάριν Σου στὶς μυριάδες τῶν μετανοησάντων ἀμαρτωλῶν, καὶ ὄχι μόνον μετενόησαν γιὰ τὶς πράξεις τους, ἀλλὰ τοὺς χάρισες καὶ τὸν ἀγιασμό, δῶσε καὶ στήν ἐλεεινότητά μου δύναμη καὶ χάριν μετανοίας· φωτισμό, συντριβή, μετάνοια, ἀφυπνισμό ἀπὸ τὸν λήθαργο τῆς ἀναισθησίας μου, δάκρυα καὶ κλαυθμόν –τὰ μόνια ποὺ συγκινοῦν τὴν ἀγαθότητά Σου– γιὰ νὰ μοῦ ἀνακαινίσῃς τὰ ἐφθαρμένα μου μέλη τῆς ὀλικῆς μου συντριβῆς.

Εἰς τὸν ἑαυτὸν Σου ὤμοσες, Κύριέ μου, ὅτι «δὲν θέλεις τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ». Καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ μόνον μου θάρρος καὶ ἡ ἐλπίδα· γιὰτὶ γι' αὐτὸ μοῦ ὤμοσες, ἀφοῦ⁴⁶ ὄντως ἐγὼ εἶμαι ὁ δυστυχής.

[I.M. Μονὴ Βατοπαιδίου, χειρόγραφη, Μάρτιος 2005]

Παναγία μου γλυκιά, παρηγορία τῆς ταλαίπωρης ψυχῆς μου, ἀγαλλίαμά μου, παραμυθία τοῦ δύστυχου μου βίου καὶ χαρὰ τῆς ζωῆς μου. Μανούλα μου, καὶ στὶς χαρὲς μου καὶ στὶς ἀτελείωτες θλίψεις μου πρὸς σὲ καταφεύγω, ἀντλῶν ἀπὸ τὴν μητρικὴ σου προστασία τὴν δύναμη νὰ συνεχίσω. Ἐνθυμεῖσαι, Παναγία μου, ποὺ ὅταν ἔδωσα τὴν εἰκόνα σου στὸν ἀδελφό μου Ἐφραίμ, λυπήθηκα μετὰ. Ἦτο δῶρο τοῦ

46. Προστέθηκε τὸ «ἀφοῦ» χάριν τοῦ νοήματος.

Πρὸς τὴν «γλυκιὰ Μανούλα Παναγία»

Γλυκιὰ μου Μανούλα, Παναγία μου. Ἐπίτρεψέ μου νὰ σοῦ μιλήσω, νὰ σὲ ἀπασχολήσω λίγο. Ὅλα στὴν ζωὴ ἔχουν τέλος, Μανούλα μου. Ἔτσι καὶ ἡ δική μου ζωὴ ἔφτασε πιά στὸ τέλος. Θέλω ὅμως, προτοῦ φύγω ἀπὸ αὐτὸν τὸν κόσμο, Παναγία μου, νὰ κάμω μία σύντομη ἀναδρομὴ τῆς ζωῆς μου ἐνώπιόν σου. Νὰ σὲ εὐχαριστήσω, γιατί σὲ ὅλη μου τὴν ταλαίπωρη ζωὴ, τὴν γεμάτη περιπέτειες, θλίψεις καὶ διωγμούς, ἤσουνα κοντά μου. Δὲν ξέρω, ἂν δὲν εἶχα τὴν τόση πολλὴ μητρικὴ σου πρόνοια καὶ φροντίδα καὶ κηδεμονία, ἂν μποροῦσα νὰ βγῶ στὴν ἀπέναντι ὄχθη. Μὲ τὴν Χάρη σου ξεκίνησα ἀπὸ μικρὸ παιδί στὸ Σταυροβούνι κοντὰ σὲ ἁγίους Πατέρες, ὅπως ὁ πνευματικὸς μου παπα-Κυπριανός.

Μετὰ ὁδήγησες τὰ βήματά μου στὸν ἅγιο Γέροντά μου καὶ Πατέρα μου Ἰωσήφ. Ποιὸς ἄλλος ἐκτὸς ἀπὸ σένα, γλυκιὰ μου Μανούλα, μὲ βοήθησε σ' αὐτά; Ἐγώ, ἓνα ἀσήμαντο καὶ ἀμόρφωτο χωριατόπουλο, νὰ ζήσω κοντὰ στὸν ἅγιο αὐτὸν ἄνθρωπο! Ἄλλη μεγάλη εὐλογία σου σ' ἐμένα τὸν εὐτελεῖ, ἡ ἀχώριστη φιλία καὶ συναναστροφή μου μὲ τὸν ἀδελφό μου π. Ἐφραίμ ἀπὸ τὰ Κατουνάκια. Πόσα πολλὰ ἀπεκόμισα ἀπὸ τὸν ἅγιο αὐτὸν ἀδελφό μου; Καὶ τώρα, μετὰ τὶς πολλὲς ταλαιπωρίες τῆς ζωῆς μου, μοῦ ἔδωσες ὡς καταφύγιο τὸ σπίτι σου· τὸ μοναστηράκι σου, μὲ τόση πολλὴ ἱστορία καὶ τόσους πολλοὺς Ἁγίους.

Μετὰ ἔφερες κοντά μου ὅλα αὐτὰ τὰ καλὰ παιδιὰ –πανεπιστημιακοῦ ἐπιπέδου– νὰ μὲ ἀκολουθήσουν, ἐμένα τὸν χωριάτη καὶ ἀμόρφωτο. Ἄν δὲν ἦσουν μαζί μου, Παντάνασσά μου, Παναγία μου, θὰ μποροῦσα ἐγὼ νὰ κάνω ὅλα αὐτά; Τὴν φροντίδα τῶν πολλῶν αὐτῶν παιδιῶν καὶ τὴν ἀνοικοδό-

μηση τοῦ μοναστηριοῦ μας; «Πρὸς τίνα καταφύγω ἄλλην, Ἄγνή; Ποῦ προσδράμω λοιπὸν καὶ σωθῆσομαι»³, Παναγία μου; Σὲ λίγο σφυρίζει τὸ τραῖνο καὶ φεύγω. Ἀφήνω τὰ παιδιά μου στὰ χέρια σου, Μανούλα μου. Κανένα νὰ μὴν χαθεῖ ἀπὸ αὐτά. Ἔχουν ὅλα καλὴ πρόθεση. Ἐσὺ δὲν μοῦ εἶπες, ὅπως καὶ στὸν Γέροντά μου, νὰ ἔχω τὴν ἐλπίδα μου σὲ σένα;

Προσπάθησα γι' αὐτὰ τὰ παιδιά. Τὰ ἀγάπησα σὰν γνήσια μου τέκνα. Σὲ παρακαλῶ, κανένα νὰ μὴν χαθεῖ. Βρῆς τρόπους μὲ τὴν μητρικὴ σου πρόνοια καὶ στοργὴ νὰ τὰ σώσεις. Καθὼς καὶ τίς μοναχὲς μου καὶ τοὺς λαϊκοὺς μαθητὲς μου. Δὲν ξέρω πῶς, πότε θὰ βγεῖ ἡ ψυχὴ μου! Μὴ μὲ ἐγκαταλείπεις τότε, Μανούλα μου. Μὴ φοβηθῶ τὴν φοβερὰν ὄψιν τῶν κακούργων δαιμόνων. Ὅλην τὴν ζωὴ μου σὲ λάτρευα πραγματικά. Ἀκούγοντας τὸ ὄνομά σου σκιρτοῦσα. Τώρα τελειώνει πιά ὁ βίος μου, ἔχοντας τὴν ἐλπίδα μου σὲ σένα καὶ στὶς εὐχὲς τοῦ ἁγίου μου Γέροντος.

Παράλαβε, Μανούλα μου, τὴν ἄθλια ψυχὴ μου ὑπὸ τὴν κραταιὰν σκέπη σου. Μὴ χάσω τοὺς κόπους μου ὁ ταλαίπωρος. Ποθῶ νὰ εἶμαι κοντά σου. Νὰ βλέπω τὸ πανάκραντο πρόσωπό σου καὶ τὸ πανάγιο πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ μας. Νὰ εἶμαι μὲ τὸν ἀγαπημένο μου Γέροντα Ἰωσήφ καὶ τὸν ἀδελφὸ μου Ἐφραίμ καὶ τοὺς ἄλλους παραδελφούς μου εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Πατρὸς αἰωνίως.

Σὲ εὐχαριστῶ καὶ ποῦ μοῦ ἔδωσες τὴν ἁγία εἰκόνα σου, τὴν Παντάνασσά μου, νὰ τὴν ἔχω ἐγκόλπιο σ' ὅλη μου τὴν ζωὴ. Τέλος, σὰν ἄνθρωπος σίγουρα, ἔστω ἄθελά μου, κάποιους θὰ λύπησα. Ὅσους λύπησα, τοὺς ζητῶ συγγνώμη.

3. *Μέγας Παρακλητικὸς Κανὼν* εἰς τὴν Ἑπεραγίαν Θεοτόκον, ὠδή θ', τροπάριον α', ἦχος πλ. δ'.

“Όσοι με λύπησαν, τούς συγχωρῶ ἀπὸ καρδιᾶς ὅλους. “Όπως μποροῦσα προσπάθησα στὴν ζωὴ μου.

Μὲ βοήθησες καὶ δὲν ἔχασα τὴν προθυμία καὶ τὸν ζῆλο μου. “Όμως ποιός εἶναι σίγουρος ὅτι τὸ ἔργο του τελείως εὐηρέστησε τὸν Κύριο; Γι’ αὐτό, σὲ παρακαλῶ, Παναγία μου, νὰ φανεῖς στὴν ἔξοδό μου φρουρὸς καὶ ἀρωγός, ὡς ἀληθῆς Μανούλα, νὰ κάμψεις μὲ τὴν μητρικὴ σου ἀγάπη τὴν εὐσπλαγχνία τοῦ Υἱοῦ σου, νὰ μὲ δεχθῆῖ στοὺς κόλπους Του. Νὰ μὲ κατατάξει κοντὰ στὸν ἀείμνηστο καὶ ἀγαπημένο μου Γέροντα καὶ Πατέρα μου.

Εἰς σέ, Μανούλα μου, ἀνατίθημι τὰ πάντα. “Όταν ἔρθει ἡ ὥρα, παράλαβε τὴν ἀθλία ψυχὴ μου. Μὴ με ἀφήσεις νὰ χαθῶ. Δι’ εὐχῶν τοῦ Πατρός μου Ἰωσήφ. Ἀμήν.

[I.M. Μονὴ Βατοπαιδίου, 3 Ἰουνίου 2009]